

Sebehodnocení a vrstevnické hodnocení na 2. stupni v dílně čtení

Postup formativního hodnocení

I. Identifikační údaje:

Autor materiálu: Lucie Dvořáková

Název školy, na níž autor působí: ZŠ Květnového vítězství, Praha

II. Kontext:

Cílová skupina: 2. stupeň ZŠ (6. a 9. ročník)

Předmět, v němž byla technika realizována: ČJ (konkrétně dílna čtení)

Další relevantní informace:

Představení a základy vrstevnického hodnocení jsem absolvovala ve třech svých třídách, které učím ČJ (dva 6. ročníky a jeden 9. ročník). Ani jedna třída si nebyla vědoma, že by se někdy dříve s vrstevnickým hodnocením setkala. V každé třídě je zhruba polovina děvčat a polovina chlapců, dále několik žáků s podpůrným opatřením a především v jedné šestce a devítce i několik cizinců.

Prvotní vysvětlení a počátek tvorby proběhly při distanční výuce, druhá polovina času projektu byla věnována už ve škole při prezenční výuce.

III. Realizace a hodnocení postupu formativního hodnocení:

Popis využití vybraného postupu formativního hodnocení (jeho modifikace)

Vrstevnické hodnocení mělo mně i žákům pomoci zhodnotit odevzdané zadané dlouhodobé práce/projekty (viz příloha 1). Na vrstevnickém hodnocení jsem chtěla žákům co

nejsrozumitelněji sdělit, že hodnocení žáků učitelem není osobní a subjektivní, ale objektivní a drží se určitých kritérií, která byla dopředu řečena a měla by být splněna. Po odevzdání prací se hodnotí, jestli práce splňují předem daná kritéria. Hodnocení je nestranné a hledí pouze na odevzdanou práci, nikoli na žáka jako osobu (viz příloha 2).

Především mi ale šlo o vtažení žáků do procesu učení, kdy se žák na svoji práci ne dívá vnějškově, ale je přímo v ní a může tak lépe vidět a sledovat proces svého tvoření a postoje a procesy ostatních. Vrstevnické hodnocení je ideální pro rozvoj komunikace, výřečnosti, asertivity a diplomacie, objektivitu, důvěry (mezi spolužáky, ale i mezi žáky a učitelem), sebepoznání a sebekritiky/pochvaly a mnoho dalšího. Myslím, že dát žákům možnost se ke své práci vyjádřit, ještě než ji sama zhodnotím, je fér a v mnoha případech ku prospěchu. Samozřejmě ale ne vždy je to časově možné.

Postup zavádění a realizace postupu formativního hodnocení

Jednalo se o seznámení s vrstevnickým hodnocením. Každá třída má cca 24 žáků, a jelikož je, dle mého názoru, vrstevnické hodnocení velmi citlivá a riziková záležitost, vyhradila jsem si na něj s každou třídou 2 vyučovací hodiny (na cca 24 žáků 90 minut). V počátku hodiny jsem žákům zopakovala (napsala) kritéria, která by jejich práce měla obsahovat. Poté jsme si důkladně vysvětlili charakteristiku a smysl vrstevnického hodnocení a zdůraznili, že se hodnotí práce, nikoli osoba, jež práci vytvořila, a že by daná práce měla obsahovat všechna zadaná kritéria. Pokud nějaké kritérium nesplňuje, musíme se konstruktivně domluvit na postupu, závěru a udělit konečnou známku za hodnocenou práci (zároveň jsme se snažili reflektovat nejasnosti při hodnocení pouze formou známek). Následně jsme postupně začali hodnotit každou práci. Žák si se svou prací stoupl před ostatní, stručně ji odprezentoval, nejprve sám zhodnotil, zda splnil všechna zadaná kritéria, a poté hodnotila třída (a já). Kdo chtěl mít slovo, přihlásil se a promluvil. Žádné mluvení více žáků najednou ani nucení jakéhokoliv žáka do zhodnocení právě přednášené práce.

Jelikož se jednalo o seznámení žáků s vrstevnickým hodnocením, počítala jsem s počátečními „nedokonalostmi“ (slova typu „líbí“ a „nelíbí“ nebo jiného subjektivního hodnocení něčeho, co kritéria nepožadovala nebo nespécifikovala). Opravdu se tak stalo a chvíli trvalo, než si žáci osvojili „slovníček“ a přístup správného hodnocení (ale o to přeci šlo...). Na diktafon jsem

nahrávala pouze šesté třídy, a to s tím, že všichni žáci byli dopředu upozorněni a slovně mi každý potvrdil souhlas. Žádné indicie, které by byly v rozporu s ochranou osobních informací, na nahrávkách nejsou uvedeny. Nahráno mám několik desítek minut, ale vzhledem k času a kvalitě jsem poskytla pouze dvě části (viz příloha 3 a 4). V obou částech můžeme slyšet „správné“ i „nesprávné“ vrstevnické hodnocení. Po každém hodnocení jsem se snažila dát zpětnou vazbu a poradit, avšak na nahrávkách to nemusí být pokaždé uvedeno. Hodnocené práce v obou nahrávkách přiloženy v přílohách 3a a 4a. Přílohy 1a – 1 zaznamenávají některé další dětské práce.

Reflexe učitele

Velice mě překvapily obě šesté třídy. Od počátku se vrstevnickému hodnocení věnovaly zodpovědně. Většina žáků se aktivně zapojila a děti, jejichž práce byla v danou chvíli hodnocena, případnou negativní kritiku (která byla v obou šestých třídách vždy diplomaticky řečena) přijaly v naprostém pořádku, naopak ještě před hodnocením své práce spolužáky si své nedokonalosti uvědomily a sdělily je samy (sebehodnocením).

Problém nastal v deváté třídě, kde je více žáků s PO a OMJ, navíc dva žáci byli neukázněni a vrstevnické hodnocení u nich nemělo vážnost, jakou by mělo mít, naopak si dělali legraci (vše nekonstruktivně kritizovali apod.). Naštěstí zde bylo i pár žáků, které vrstevnické hodnocení velmi zaujalo (ani oni se s ním ještě neseťkali; já jsem je začala učit až tento školní rok, v devátém ročníku) a měli zájem. Zhodnotili jsme práce tedy jenom s nimi, ostatním jsem poskytla zpětnou vazbu a známku sama.

V průběhu hodnocení jsem se snažila diplomaticky vstupovat a upřesňovat, co je pro nás důležité a můžeme hodnotit a co pro nás důležité není nebo bychom hodnotit neměli. První řečená hodnocení byla úplně jiné kvality než ta poslední. Myslím, že žáci v obou šestých třídách (i těch pár žáků v devátém ročníku) tento typ hodnocení pochopili a velmi rychle se s ním naučili pracovat. Upřímně jsem především na šestém ročníku byla opravdu pyšná.

Co se týče mě, nejsem a nebudu vždy se sebou stoprocentně spokojená, tedy ani nyní. Víím, že jsem si sama mohla více dávat pozor, jasněji formulovat, vysvětlovat apod. Velmi cenná zkušenost i pro mě. Určitě plánuji ve výuce vrstevnické hodnocení dále používat.

Reflexe žáků

Pomohl jim si uvědomit, jak učitel přemýšlí a pracuje. Co hodnotí a proč a že konkrétní závěrečné zhodnocení není často vůbec jednoduché udělat.

Žáci ocenili možnost se vyjádřit ke své i k ostatním pracím, sdělit své myšlenky a názory. Myslím, že si právem připadali důležitě, jelikož se jejich slovu naslouchalo a mělo váhu. Mnoho žáků ocenilo, že jsem kolikrát dala na ně a udělila známku, pro kterou byli oni (odhlasovala ji většina), a já byla názoru jiného.

Doporučení při využití v praxi

Je velmi důležité žákům vysvětlit pravidla vrstevnického hodnocení, jelikož při špatném použití může mít velmi nepříjemné následky, a to například zhoršenými vztahy ve třídě nebo mezi jednotlivými spolužáky. Také je moc důležité dopředu sdělit jasná kritéria, kterých se mají držet a dle kterých budou poté hodnotit a budou hodnoceny.

IV. Přílohy, které dokumentují daný postup formativního hodnocení:

Příloha 1: Popis práce/projektu a jeho kritéria

Příloha 2: Pomocná tabulka při hodnocení

Příloha 3: Vrstevnické hodnocení v 6. ročníku (audio)

Příloha 3a: Práce hodnocená v příloze 3

Příloha 4: Vrstevnické hodnocení v 6. ročníku (audio)

Příloha 4a: Práce hodnocená v příloze 4

Příloha 5: Práce žáka 6. ročníku s PO

Příloha 6: Práce žáka 6. ročníku

Příloha 7: Práce žákyně 6. ročníku

Příloha 8: Práce žákyně 6. ročníku

Příloha 9: Práce žáka 6. ročníku

Příloha 10: Práce žáka 9. ročníku

V celém materiálu (včetně příloh) jsou použity fotografie, pracovní listy, obrázky, grafy atd. autora (pokud není uvedeno jinak). Fotografie jsou zároveň v souladu s GDPR.

Použitá literatura a zdroje:

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. (eds.). Pedagogika pro učitele. 2., rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011

<https://zpojmevsechny.cz/clanek/detail/vrstevnicke-hodnoceni-ve-skole-jak-na-to>

<https://perpetuum.cz/2016/06/kdyz-deti-hodnoti-samy-sebe/>

